

Isbjørn

Ursus maritimus

Rødlistet art

faktaark

Isbjørnen finnes ikke på det norske fastlandet, men er vanlig rundt Svalbard. Den er en del av en felles norsk-russisk bestand på omtrent 3000 dyr. Isbjørnen er et rovdyr som har spesialisert seg på å jakte ulike selarter tilknyttet sjøis.

Status

Kategori sårbar (VU) på Norsk rødliste for arter 2010 og på IUCN sin globale Rødliste 2006.

Kjennetegn

Isbjørnen er den største av verdens bjørnearter. Voksne hanner (bamser) veier oftest mellom 300 og 700 kg, mens voksne hunner (binner) er betydelig mindre (150-350 kg). Kroppsvekten varierer typisk veldig mye med sesongen, og en isbjørn kan av og til doble kroppsvekten gjennom mindre enn ett år grunnet store variasjoner i fødetilgang. Inkludert en meget kort hale er kroppslengden hos voksne isbjørn 180 til 270 cm. Fargen er oftest gulhvit, men kan variere temmelig mye over mot gulbrun om sommeren. Små unger er først grålige og senere nesten hvite. Voksne bamser kan skiller fra binner på en mye bredere nakke (den ser bredere ut enn selve hodet) og kraftig ragg på baksiden av framføttene.

Brunbjørnen er genetisk svært lik isbjørn, og likevel er de to artene svært ulike i utseende. Isbjørnen har en mye lengre hals, et mindre hode, skarpere kinn-tenner, større rovdyrtenner, mindre ører, og en lang snute med svært velutviklet luktesans. Videre har den kortere og skarpere klør. Ulikhetene gjenspeiler at isbjørnen er et rovdyr som jakter sel, mens brunbjørnen stort sett eter plantekost.

Utbredelse

I det meste av Arktis hvor man har sjøis kan man møte isbjørn. Den finnes i større konsentrasjoner langs iskanten av flerårsisen som omgir Nordpolen, spesielt over grunne havområder. Her er det mye sel som kan jaktes året rundt. Lengre nordover etter som avstanden fra iskanten øker, avtar tettheten av isbjørn. Både flerårsis og ettårig is som dannes om vinteren binder arktiske øyer og fastland sammen, og isbjørn kan vandre hundrevis av kilometer mellom ulike

områder. Mange isbjørn oppholder seg på land deler av sesongen, gjerne om sommeren i påvente av at sjøisen igjen skal danne nye leveområder hvor de kan jakte sel. Enkelte steder, for eksempel i Canada, kan isbjørnen vandre langt innover i landet. Isbjørnen finnes så langt sør som 50° N i James Bay i Canada. Ellers varierer utbredelsen i Arktis mye over både sesongen og mellom år i takt med hvor sjøisen befinner seg.

Totalt er det omtrent 25000 isbjørn fordelt på 19 ulike bestander i arktiske områder av Canada, Alaska, Grønland, Russland og Norge. På Svalbards største øy Spitsbergen er vestkysten preget av varmere havstrømmer sørfra, mens østkysten har kaldere vann nordfra. På vestkysten er det derfor ikke mye bjørn om sommeren, mens østkysten har høye tettheter av isbjørn det meste av året. De andre større øyene er i stor grad omgitt av sjøis og med gode forekomster av sel store deler av året, og de er derfor også gode isbjørnområder. Hopen har mye isbjørn i gode isår, men ellers veldig lite i år med mindre is. Bjørnøya er en naturlig sørgrense for isbjørn som landområde i norsk

Isbjørnen får oftest 2 unger hvert tredje år.

farvann, og kan ha hyppige besøk i perioder hvor sjøisen går så langt sør. Spesielt finner vi høye konsentrasjoner av isbjørn rundt hiområdene om våren.

På Svalbard er de viktigste hiområdene Kongsøya, Svenskeøya, Edgeøya, Nordaustlandet og Hopen. Isbjørn ved Svalbard kan enten være veldig lokale med små leveområder, eller de kan vandre nordover og nordøstover til iskanten og over mot Franz Josef Land i vestlig russisk Arktis hvor de lever deler av året. Det ser ut som vandringer til og fra Grønland er mindre vanlig, til tross for at avstandene er forholdsvis små i forhold til isbjørnens evne til å tilbakelegge store distanser. Nordover fra iskanten avtar tettheten av isbjørn, men de kan vandre lange distanser over polbassenget og treffes helt opp til polpunktet.

Biologi

Siden isbjørnen er en spesialist på jakt av islevende selarter som ringsel, storkobbe og grønlandssel, er den svært tilknyttet

et liv på sjøis. Faktisk kan noen individer leve i mange måneder eller til og med mer enn et år uten å være på land. I tillegg er isbjørnen en ypperlig svømmer, og også god til å dykke, noe som kan observeres under seljakt mellom isflak. Til tross for at isbjørnen er regnet som et sjøpattedyr, søker den også i perioder gjerne etter mat på land. Sjøfugl, egg, og kadavre av reinsdyr kan være viktig for isbjørn i perioder. Kadavre av hval kan i noen områder være viktig føde. Grunnet en stor evne til å bygge opp store fettreserver kan isbjørn i god kondisjon også faste i lengre perioder, opp i over et halvt år.

Parring hos isbjørnen skjer i april og mai. Binner blir oftest drektige første gang i 5-6 års-alderen. Modningen av eggene stanser opp i en tidlig fase, og starter først opp igjen på høsten, på den tiden da binnene finner fram til et hi som oftest graves ut i snøen. En eller to, sjelden tre, unger fødes rundt nyttår. De er da bare litt over en halv kg tunge. Hiet forlates i mars-april, på en tid hvor de er omtrent 10 kg tunge. Den raske veksten skyldes svært næringsrik melk med ekstremt høyt fettinnhold. Hvis ungene overlever følger de oftest moren til de er to og et halvt år. Da parrer binnene seg igjen. Bortsett fra familiegutter, er isbjørnene relativt usosiale dyr som jakter og vandrer alene. Voksne isbjørn har høy overlevelse og blir ofte 15-25 år gamle. Bortsett fra binner som føder, går ikke isbjørnen i hi over vinteren, men jakter også i den mørke tiden.

Bestandsstatus

I store områder av Arktis ble isbjørnen jaktet hardt fram til 1973. Jakten ble deretter regulert slik at bare lokale folk med tradisjoner hadde rettigheter, og kvoter ble satt de fleste steder. Etter det har isbjørnen tatt seg godt opp mange steder. I norsk og russisk Arktis er for tiden jakt ikke lovlig. På Svalbard tror vi bestanden omtrentlig fordoblet seg fra fredningen i 1973 og til utpå 80-tallet. Siden har den trolig ikke vokst i samme grad.

I dag er det mellom 2300 og 4100 isbjørn i Barentshav-bestanden, hvorav kanskje omtrent halvparten oppholder seg rundt Svalbard store deler av året. Det er mulig at høye nivåer av enkelte fettløselige miljøgifter har en virkning på denne bestandens vekst. For den totale bestanden av isbjørn er reduksjon av sjøisen i Arktis den største trusselen i dag. Det predikeres at sjøisen vil bli ytterligere redusert med fare for at flerårsisen kan forsvinne i framtida. Det er forventningene om slike endringer av isbjørnens leveområder som er bakgrunnen for dens nåværende rødlistestatus som sårbar. I 1973 inngikk de arktiske nasjonene Norge, Danmark (Grønland), Sovjetunionen, Canada og USA en avtale om forvaltning av isbjørnen og dens habitat. Dette skjedde som en respons av overbeskatning og sterk nedgang i bestandsstørrelser.

Referanser

Aars, J., Lunn N.J. and Derocher A.E. 2006. Polar Bears, Proceedings of the 14th Working Meeting of the IUCN/SSC Polar Bear Specialist Group, 20–24 June 2005, Seattle, Washington, USA. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK.

Aars, J. 2006. Isbjørn. I Kovacs, K. og Lydersen C. (ed.), Svalbards fugler og pattedyr. Polarhåndbok nr. 13. Norsk Polarinstitutt, Tromsø.

Stirling, I. 1998. Polar Bears. The University of Michigan Press, Michigan.

Lenker

<http://pbsg.npolar.no/>